

GELENEKSEL BANKACILIK VE KATILIM BANKACILIĞI UYGULAMALARI: KARŞILAŞTIRMALI PERFORMANS ANALİZİ¹

Saim KAYADİBİ²

Yunus ŞİRECI³

Öz

Bu çalışmada bankacılık tarihi, geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı uygulamaları, kâr payı ve faiz ile ilgili detaylı bilgiler literatür doğrultusunda açıklanmaya çalışılmıştır. Finansal sistem içinde bulunan bankaların ortaya çıkışı ve önemi karşılaştırılmıştır. Çalışmanın analiz kısmında geleneksel bankaları ve katılım bankalarının 2017 ve 2020 yılları arasındaki verileri TBB ve TKBB aracılığıyla elde edilerek, karşılaştırmalı finansal analizi yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, geleneksel ve katılım bankalarının arasında katılım bankalarının performansının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen katılım bankaları, bankacılık sektöründe önemli bir gelişme gösterdiği ortaya çıkmıştır. Katılım bankalarının müşterilerine ve sektöre yönelik iyileştirici çalışmalar yapması ve marka tanınırlığı üzerinde stratejik hamleler uygulaması halinde bankacılık sektöründeki payının artıracığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: GELENEKSEL BANKACILIK, KATILIM BANKACILIĞI, FAİZ VE KAR PAYI SİSTEMLERİ

¹ Bu çalışma, Yunus Şireci'nin "Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Uygulamaları: Karşılaştırmalı Performans Analizi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı, saimkayadibi@karabuk.edu.tr, Orcid:0000-0002-4753-4216

³ Bilim Uzmanı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, yunussireci83@gmail.com, Orcid:0000-0002-2435-2372

CONVENTIONAL BANKING AND PARTICIPATION BANKING PRACTICES: COMPARATIVE PERFORMANCE ANALYSIS

Abstract

In this study, detailed information about banking history, conventional banking and participation banking practices, profit share and interest has been tried to be explained in line with the literature. The emergence and importance of banks in the financial system are compared. In the analysis part of the study, the data of conventional banks and participation banks between 2017 and 2020 were obtained through TBB and TKBB, and a comparative financial analysis was made. As a result of the study, it has been determined that the performance of participation banks is higher than conventional banks. Despite this, it has been revealed that participation banks have shown a significant development in the banking sector. Participation banks' remedial work towards their customers and the sector and the implementation of strategic moves on brand recognition suggest that their share in the banking sector will increase.

Keywords: TRADITIONAL BANKING, PARTICIPATION BANKING, INTEREST AND DIVIDEND SYSTEMS

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın konusu geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığının karşılaştırılmasında, faiz sisteminin açıklamasını içermektedir. Çalışma kapsamında Türkiye’de ve dünyada faaliyet gösteren geleneksel bankacılık uygulamaları ve katılım bankacılığı uygulamaları araştırılmıştır. Çalışmanın amacı ise Türkiye ve Osmanlı Dönemi’nde geleneksel ve katılım bankacılık sistemlerini içerik analizi yapılarak, faiz uygulamaları ile kar payı arasındaki farkın belirlenmesini incelemektir. Geleneksel bankacılık ve katılım bankaları aynı sektör içerisinde faaliyet gösterdiği için bankanın sunduğu hizmetlere ve bankanın sürdürülebilirliğine bakılması gerekmektedir. Literatür araştırmasına bakıldığı zaman katılım bankalarının faizsiz, geleneksel bankaların faizli sistemde çalıştığı ortaya çıkmıştır. Her iki bankanın karşılaştırması yapıldığı zaman farklılıkların olup olmadığı belirlenmeye çalışılacaktır.

Çalışmanın içeriğinde yer alan katılım ve geleneksel bankacılık kavramları içerik analizi ile belirlenerek nitel bir çalışma yapılacaktır. Katılım Bankacılığı, Geleneksel Bankacılık ve faiz ile kâr payı kavramları literatür araştırması doğrultusunda açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın literatür taramasında betimsel analiz ile daha önceden yapılmış çalışmalar incelenecektir. Bu çalışmada geleneksel bankalar ve katılım bankalarının kamuya açık verileri elde edilerek, belirlenen finansal oranlar bakımından banka performansları arasında 2017 ve 2020 yılları arasında performans farkları ortaya konulacaktır. Bu bağlamda çalışmanın hipotezleri aşağıda yer almaktadır;

- Katılım bankaları ve geleneksel bankalar arasında performans farkı bulunmaktadır.
- Bankalar yeni işletmelerin kurulmasında veya mevcut işletmelerin büyümesinde etkin rol oynamaktadır.
- Katılım bankaları, kendi prensiplerine ters düşmemek koşuluyla, geleneksel bankaların yaptıkları hemen hemen tüm işlemleri yapmaktadır.

- Katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık sisteminin gelişmesi ekonominin gelişmesi ile doğru orantılıdır.
- Geleneksel ve katılım bankalarının aktif büyüklüğü, öz kaynakları, net kârları, ve kullanılan fon oranları artış göstermiştir.
- Geleneksel ve katılım bankalarının sermaye oranları birbiri ile benzerlik göstermektedir.

Çalışmanın kapsamını Türkiye’de yer alan geleneksel banka sistemi ile işleyiş gösteren bankalar ve katılım bankaları oluşturmaktadır. Araştırmanın sınırlılıkları 2017 ve 2020 yılları arasında bulunmaktadır.

Bankacılık kavramı köken olarak çok eski tarihlere kadar dayanmaktadır. Yapılan araştırmalarda bilinen en eski bankacılık uygulamalarının 6000 yıl öncesine kadar uzandığı düşünülmektedir. Bu uygulamaların bugünkü anlamda değil de çoğunlukla özel kişisel emanetlerini kiliseler vasıtasıyla koruduğu ifade edilebilir. Kişilere ait değerli zimmelerin belli bir para karşılığında kiliselere emanet edildiği söylenebilir. Bu durum araştırmacılar tarafından bir anlamda ilk bankacılık faaliyetleri olarak kabul edilmektedir (Yıldız, 2019, s.4).

Tarihsel süreçte bankacılık uygulamalarına baktığımızda ise; M.Ö. 3500’de Babil ve Sümerlerde mabet kalıntılarında rahiplerin borç vermesine ilişkin ilk belgelerin bulunduğu ve M.Ö. 2000’de Eshunnanca Krallığı bankacılığa ilişkin ilk kanunları düzenlemiş ve belli bir faiz oranı belirleyerek bunu hükme bağlamıştır. M.Ö. 1000’de ise Mısırlılar, Romalılar ve Yunanlılar bankacılığı geliştirmiş ve ilk bankacılık denetimlerine başlamışlardır. 1609’da modern anlamda ilk banka olan “Amsterdam Bankası” kurulmuş ardından 1637’de Venedik Bankası kurulmuş çek ve banknot kullanımına başlanmıştır. 1694’de İngiltere Merkez Bankası (İlk Merkez Bankası) kurulmuş akabinde 1907’de sistem, Federal Reserve Bank (ABD Merkez Bankası) ile olgunluğa ulaşmış ve modern banka sistemini oluşturmuştur (Karakas, 2019).

2. BANKACILIK ÇEŞİTLERİ

Uygulamalar noktasında bankacılık, kapsamına ve tüketicilere sunduğu ürün ve hizmetlere göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda bankalar içerdiği yapıya göre çeşitlere ayrılmaktadır.

2.1. Merkez Bankaları: Tarihte ilk merkez bankası 17. yüzyılın sonlarında İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Ardından ikinci olarak 1698'de İsveç'te merkez bankası kurulmuştur. Günümüzdeki modern anlamda merkez bankası işleyiş tarzı 1913 yılında oluşturulmuştur. (Erol, 2006, s.34). Merkez bankasının temel görevleri; enflasyon oranının belirlenmesinde ve uygulanması için gereken para politikalarını belirlemek, devletin belirlediği düzen içerisinde para politikası araçlarını kullanabilmek, para piyasasını inceleyerek kâğıt paraların ihracını sağlamak ve kendi belirlediği kredi miktarlarının teminini sağlamak şeklinde ifade edilebilir (Argunhan, 2022, s.8).

2.2. Yatırım Bankaları: Bu türdeki bankalar, devlet ve işletmelerin uzun süreli fon ihtiyacını karşılamaya yönelik değerli menkul kıymetlerin kullanılmasına imkân sağlamaktadır (Çivil, 1985, s.25). Ayrıca hacmini büyütme isteyen ticari kuruluşlara finansal kaynak ve fon sağlamaktadır.

2.3. Kalkınma Bankaları: Gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yönelik yatırım yapmaya ve ticari işlemler yapan firmalara teşvik veren ticari kuruluşlar olarak nitelendirilebilir. Bu bankalar çoğunlukla uluslararası piyasada ve sanayi üretiminde sürekli kaynak sağlamayı amaçlamaktadır (Kılıç, 2008, s.52).

2.4. Konvansiyonel (Ticari) Bankalar: Bu bankaların temel işlevi kişilerin ya da ticari kuruluşların fon ihtiyaçlarını karşılamak ve tüketicilerine sağladığı hizmet ve ürünleri geniş bir ağ üzerinden sunmaktır (Erol ve Erol, 2013, s.123). Ticari bankalar özellikleri bakımından, banka çeşitleri içerisinde geniş kitlelere ulaşılabilirlik noktasında büyük önem taşımaktadır.

2.5. Katılım Bankacılığı: Türkiye'de ve dünyada İslam dininin ağırlıklı olduğu ülkelerde faaliyet gösteren bu bankalar, faiz uygulamalarının bulunmadığı, kar ve zarar ortaklığına dayanan bir sistem üzerinden faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu bankalarda tüketiciler projeye katılabilmek için bankalara fon yatırmakta, bankalar da projelerden elde ettikleri gelirleri kâr payı olarak finansal tüketicilerle paylaşmaktadır(Demir, 2018, s.26).

3. GELENEKSEL BANKACILIK

Geleneksel bankacılık faaliyetleri uygulamalarının Osmanlı Devleti'nde, Türkiye'de ve Dünyadaki tarihsel gelişim süreçleri kısaca şu şekilde incelenebilir:

Osmanlı Döneminde Geleneksel Bankacılık: Osmanlı Devleti döneminde 1800'lü yıllara kadar bankacılık faaliyetleri ve uygulamaları hemen hemen hiç görülmemiştir. Bu süreçte para ihtiyacı ve banka aracılık hizmetleri dönemin sarraflarından karşılanmıştır. Bir anlamda sarraflar Osmanlı Devleti'nde modern bankacılığın temellerinin atılmasına öncülük etmişlerdir (Şimşek, 2019, s.14).

Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk banka yabancı sermayeli faaliyet gösteren "Bank-ı Dersaadet" diğer adı ile "İstanbul Bankası" dır (Kodra, 2018, s.6). Kurulan yerli sermayeli ilk banka ise 1863 tarihli İstanbul merkezli Ziraat Bankası'dır.

Türkiye'de Geleneksel Bankacılık: Cumhuriyet döneminde bankacılık sektörü, Osmanlı Dönemi'nin sonlarından itibaren gelmiştir. Bu süreçte banka işlemleri iki dönemde incelenmektedir. Bunlar (Akın, 2018);

- "Cumhuriyet öncesi Osmanlı Bankacılığı" (1847-1923),
- "Cumhuriyet dönemi bankacılık faaliyetleri" şeklinde gösterilmektedir.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) verilerine göre Cumhuriyet Dönemi'nde bankacılık faaliyetleri aşağıdaki gibi gösterilmektedir (Coşkun ve ark, 2012);

- "Ulusal bankalar dönemi" (1923-1932),
- "Özel amaçlı devlet bankalarının kurulduğu dönem" (1933-1944),

- “Özel bankaların geliştiği dönem” (1945-1959),
- “Planlı dönem” (1960-1980)
- “Serbestleşme ve dışa açılma dönemi” (1981-2001),
- “Yeniden yapılanma dönemi ve Türk bankacılığı” günümüzde devam etmektedir.

Dünyada Geleneksel Bankacılık: Geleneksel bankacılık uygulamaları, para ticaretinin görüldüğü orta çağdan itibaren görülmüştür. Paranın ticaretinin gelişimi zaman içerisinde emanet ve koruyuculuktan, para bankerliğine ulaşmıştır. Bankacılık uygulamaları tarihte ilk, milattan önce 1157 yılında faaliyete geçmiştir. Zaman içerisinde bankacılık uygulamaları 15. yüzyılda hızlı bir gelişme göstererek İspanya'da ve İtalya'da faaliyetlere geçmiştir (Altay, 2014, s.5).

Geleneksel bankacılık uygulamalarının tarihteki gelişim süreci aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1. Geleneksel Bankacılığın Tarihsel Süreci

Tarihte ilk Banka	İlk Bankacılık Yasaları	Bankacılığın Gelişmesi ve Denetlenmesi	Milad	İlk Modern Banka	Çek ve Banknot Kullanımı	GoldSmithler ve Sertifika	İlk Merkez Bankası	Modern Bankacılığın Başlaması
3500	2000	1000	0	1609	1637	1640	1694	1907
M.Ö. 3500	Sümer ve Babil'de mabetlerde rahiplerin borç verdiği dair bankacılık belgeleri bulunmuştur.							
M.Ö. 2000	Eshunnance Krallığı ilk bankacılık yasalarını düzenlemiş, faiz oranını %20 olarak hükme bağlamıştır. Hammurabi'nin yasaları kredi verme, mevduat toplama, komisyon işlemlerini hükme bağlamış, kredi senetleri killere iki nüsha halinde yazılmıştır.							
M.Ö. 1000	İlk ve Orta Çağ'da Yunanlılar, Romalılar ve Mısırlılar bankacılığı geliştirmiş, eski Mısır'da faizi sınırlanırken eski Yunan'da bankacılık denetimlerine başlamıştır.							
1609	İlk Modern Banka (Amsterdam Bankası) kurulmuştur.							
1637	Venedik Bankası kurulmuş, çek ve banknot kullanım başlamıştır.							

1640	İngiltere'nin kralı tarafından tüccarların altınlarına el konulmasıyla birlikte, altınlar "goldsmith" denilen tüccarlara sertifika karşılığı verilmeye başlanmıştır
1694	İngiltere Fransa ile yaptığı savaşın finansmanı için İngiltere Merkez Bankası (ilk merkez bankası) kurulmuştur
1907	Bankacılık Sistemi Federal Reserve Bank (ABD Merkez Bankası) ile olgunluğa ulaşmış ve modern banka sisteminin iskeleti oluşmuştur.

4. KATILIM BANKACILIĞI

İslam dinine göre bankacılık sistemi faizsiz sistemde çalışmaktadır. Bu bankalara Katılım Bankası adı verilmektedir. Katılım bankaları kendi bünyesinde oluşturduğu cari hesaplarla birlikte müşterilerine kar ve zarara ortak olma yöntemini kullanmaktadır. Kendi bünyesinde katılım sağlayan finansmanlardan fon toplayarak kar edebileceği ticari işlemleri analiz ederek uygulamaya sunmaktadır. Ticari işlemlerden elde ettiği gelirler sayesinde katılımcılar para kazanmaktadır. Bu işlemler içerisinde uluslararası ticaret, taşınmaz malların kiraya verilmesi, tarım uygulamaları ve benzeri çok sayıda uygulama bulunabilmektedir (Coşkun, 2006, s.23).

Katılım bankacılığının temel prensibi müşterilerinden topladıkları finansal kaynaklarla ticari yatırımlar yaparak gelirler elde etmesi olarak belirtilmektedir. Katılım bankalarında kar ve zarar oranları belirlenemediği için fon sağlayan kişiler ve banka arasında güven ilişkisini olması son derece önemlidir. Katılım bankaları diğer bankalara kıyasla farkı denetlenme şekli olarak gösterilebilmektedir. Katılım bankaları yapısı itibarıyla hem devlet hem de kullanıcıları tarafından denetlenmektedir. Ayrıca bütün işlemleri kendi ortaklarına açık olduğu için şeffaf bir şekilde yönetimini sürdürmektedir. Katılım bankalarının geleneksel bankacılık uygulamalarına göre belirlenen faiz uygulamaları olmadığı için uzun sürede yapılan yatırımlarda üstlendiği risklerin sayısı daha fazladır (Khan, 1986, s.17-19).

Türkiye'de Katılım Bankacılığı: Türkiye'de ilk defa içeriğinde İslam sözcüğü bulunan banka 1913 yılında İslam Ticaret Bankası olarak faaliyete geçmiştir (Terzi ve diğ., 2019, s.168). Cumhuriyetin ilanından sonra özellikle Türkiye'de 1980'li

yıllardan itibaren ekonomi piyasası ve bankacılık uygulamalarında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu süreçte bankacılık uygulamalarında ticari girişimleri teşvik edildi ve yatırımların arttığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda geliştirilen katılım bankacılığı uygulamaları Türkiye'nin finans sektöründe yeni bir soluk olarak işleyişini sağlamaktadır. Günümüzde de katılım bankacılığı uygulamaları, geleneksel bankacılık uygulamaları ile aynı şekilde tüketicilerine hizmet vermektedir (Özulucan ve Duran, 2009, s.90).

Dünyada Katılım Bankacılığı: Finans kavramı, İslam dini kadar eski görülmektedir. Fakat finans sistemi zaman geçtikçe dirhem uygulamasından, para değerine kadar ulaşmıştır İslam dininde faiz uygulamaları haram sayıldığı için Müslümanlar bankacılık uygulamalarından yararlanamamaktadır. Bu bağlamda Müslümanların da yararlanabileceği bankacılık alt yapısı oluşturulmuştur. Bu bankacılık sistemi ile faizsiz sürdürülebilir bir yapının oluşturulmuştur. Bu sayede İslam medeniyetinde bankacılık uygulamaları başarılı bir şekilde faaliyete geçirilmiştir (Lone, 2016, s.15).

Şeriat usullerine göre faaliyete geçen ilk katılım bankacılığı Mısır'da 1963 yılında kurulmuştur. Kurulan Katılım Bankası Ahmet El Naggar öncülüğünde faiz uygulamaları olmadan sadece ticari olaylardan elde edilen kar payları üzerinden işleyişini sürdürmektedir. Dünya tarihinde 1975 ve 1990 yılları arasında kalan zaman boyunca Katılım Bankacılığı uygulamalarında önemli gelişmeler görülmüştür. Bu süreçte finansal hizmet veren katılım bankaları, diğer bankacılık uygulamalarına alternatif bir seçenek olarak seçilebilmektedir. Aynı zamanda katılım bankacılığı uygulamaları sağladığı başarıları sayesinde tüketicilerin de saygısını ve güvenini kazanmıştır. 20 yüzyılın sonlarında bankacılık sektöründe ilerleme ve gelişme uygulamaları devam etmiş, bankacılık uygulamalarını dışarıdan kaynaklar da eklenmiştir. Ayrıca katılım bankacılığı uygulamalarının garanti altına alınmasında sigorta şirketleri de etkili olmuştur (Kettel, 2011, s.24).

5. KATILIM BANKACILIĞINDA KAR PAYI VE GELENEKSEL BANKALARDA FAİZ

Faiz kavramı, verilen paranın geri ödenme süresinde, belirlenen süreç içerisinde belirli bir oranda artarak tekrar geri alınması olarak tanımlanabilmektedir. Faiz kavramına geniş ve dar açıda bakış açısı bulunabilmektedir. Faiz kavramı dar açıdan ele alındığında; finansal kaynağın verildikten sonra geri alınacağı sürede, piyasanın durumuna göre ekstradan kira ödeme bedeli olarak gösterilmektedir. Geniş açıdan faiz oranı “üretim sürecinde katılan sermayenin üretimden aldığı pay” olarak gösterilmektedir (Paya, 2007, s.120). Kısaca faiz kavramı paranın kiralanması olarak belirtilebilmektedir.

Faiz uygulamalarının kullanım alanlarına göre içeriği değişiklik gösterebilmektedir. Bunlar aşağıda maddeler halinde gösterilmektedir (Mutluçağ, 2016, s.83);

- Piyasa faizi,
- Banka faizi,
- Basit ve bileşik faiz,
- Kanuni faiz olarak gösterilmektedir.

5.1. Geleneksel Bankacılık Sisteminde Klasik Faiz Anlayışı: Bankacılık kelimesinin kökeni Latince'den gelmekle birlikte dünya dillerinde yazılışı ve telaffuzu farklı olarak gösterilmektedir. Banka kelimesi genel olarak “sıra, tezgâhı, masa” gibi anlamlar taşımaktadır. Banka kavramı zaman içerisinde gelişen teknoloji, ekonomi ve siyasal şartlar nedeniyle farklılıklar gösterebilmektedir. Fakat genel olarak bankalar genel ve tüzel kişiler için para temin etme noktaları olarak gösterebilmektedir.

Klasik faiz anlayışı iktisatta “bekleme, tasarruf, imsak, zaman” gibi olgularla belirtilmektedir. Klasik iktisatta faiz “istihdam analizi” ile ilişkili tutulmaktadır. Ekonomik kaynaklar, malların tüketiminin sağlanması için beklendiği zaman

tüketim mallarının azaldığı gözlemlenmektedir. Tüketim mallarının miktarında azalış meydana gelmesi, aynı değerde yeni malların üretimine harcanabilmektedir. Faiz ile bireylerin cari tüketimlerinin azalması amaçlanmaktadır (Aydın, 2015, s.17). Klasik faiz anlayışı araştırmacılar tarafından “bölüşüm teorisi” olarak incelenmektedir. Ekonomi içerisinde gelirin elde edilme şekli dört grupta incelenmektedir. Bunlar “ücret, rant, faiz ve kâr” olarak gösterilmektedir (Conard, 1959, s.5). Smith’e göre iki kişi arasında para alışverişinin olması, borç veren kişinin faiz üzerine para uygulaması ve paradan kâr etmesi anlamını taşımaktadır (Kazgan, 2006).

5.2. Katılım Bankacılığında Kar Payı Uygulaması: Katılım bankacılığının kuruluş nedenlerinden en önemli etmeni, dini gerekçeleri uygulamak isteyen bireyleri toplum ekonomisine kazandırmak amacıyla kurulmuştur. Çünkü İslam dininde faiz uygulaması haram sayıldığı için muhafazakâr bireyler mevcut paralarını farklı şekilde değerlendirmektedir. Katılım bankaları muhafazakâr kitlenin banka hizmetlerinden faydalanabilmesi için çeşitli imkanları sağlamaktadır. Bunlar, cari hesaplar ve yatırım hesapları olarak gösterilebilmektedir (Gül, 2013).

Katılım bankaları, menkul kıymetlerden herhangi bir fayda ya da zarar elde etmeyen, ticaret ve ekonomik faaliyetler içerisinde oluşan kâr ve zarardan ortak paydaş oluşturan bankacılık sistemi olarak gösterilmektedir. Katılım bankacılığında kâr payından gelir elde edilebilmektedir. Kâr payı ve faiz kavramı arasındaki fark: Kâr payında satılan maldan gelir elde edilebilmektedir. Faizde paranın kiraya verilmesinden gelir elde edilmektedir.

5.3. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Uygulamalarının Karşılaştırılması: Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı arasında belirli farklar bulunmaktadır. Bunlar aşağıda tablo halinde gösterilmektedir (Özulucan ve Özdemir, 2010).

Tablo 2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Arasındaki Farklar

Özellik	Katılım Bankaları	Geleneksel Bankalar
Çalışma Şekli	Banka ve müşteri arasında kâr ve zarar ortaklığı bulunmaktadır. Faiz kullanımı söz konusu değildir. Para, ticari getiri sağlayan bir araç olarak görülmemektedir. Katılım bankalarında fon toplama ve kullandırma yöntemi bulunmaktadır.	Geleneksel bankalarda faiz esas alınmaktadır. Bu yüzden geleneksel bankalarda para ticareti yapılmaktadır.
Paranın İşlevi	Katılım bankalarında para alım ve satım işlemleri yapılmamaktadır. Bu yüzden banka müşterileri bankanın sağladığı bütün imkanlar üzerinden. Kâr ve zarar ortaklığına tabii tutulmaktadır.	Geleneksel bankalarda para değerinden alınıp satılır. Bu yüzden para ticari bir araç gibi kullanıldığı için üzerinden kazanç sağlanması mümkündür.
Fon Toplama	Fon kullanmak isteyen müşterilere; Özel Cari Hesap ve Katılma Hesabı üzerinden kaynak sağlanmaktadır. Katılım bankalarında kâr ve zarar hesaba katıldığı için ortaklık meydana gelmektedir. Katılım bankalarında libor sistemi bulunmamaktadır. Fakat fon ihtiyaçlarını yurtdışından sağlayabilir.	Geleneksel bankalarda faiz üzerinden fon toplanmaktadır. Bu yüzden müşteri ve banka arasında ortaklık ilişkisi bulunmamaktadır. Müşteri bankadan fon kullandığı zaman borçlu, banka alacaklı konumundadır. Geleneksel banka uygulamalarında ihtiyaç duyulduğu zaman libor kullanılabilir.
Fon Kullandırma	Katılım bankalarında fon kullandırma işlemi nakit kredi şeklinde değildir. Burada projenin sağlayacağı kârlılık oranı önem taşımaktadır. Katılım bankalarında vadeler uzun sürelidir.	Geleneksel bankalarda para ya da altın dışında herhangi bir emtia yatırımı yapılması söz konusu değildir. Banka müşterilerine faiz ile kredi kullandırmaktadır. Müşteriler, bankaya kredi başvurusunda bulunduğu zaman göstereceği teminat bedeli önem taşımaktadır. Geleneksel bankalarda kısa vadeli kredi ödemeleri bulunabilir.
Finansal Kiralama	Müşterilere doğrudan kaynak sağlanabilir.	Finansal kiralama uygulaması yoktur.

Müşterilerin Aldığı Risk ve Güven	Katılım bankalarında müşteriler kâr ve zarara ortak olmayı en başından kabul ettiği için riski en başından kabullenmektedir. Bu yüzden banka sistemi güvene dayalı devam etmektedir. Önemli olan bankanın fon kullandığı projelerin esasıdır.	Geleneksel bankaların yapısı faize dayalı olduğu için herhangi bir risk bulunmamaktadır.
Müşterilerin Fon Maliyeti	Katılım bankacılığında faiz olmadığı için kullandığı fonun vade sonunda ödemesi gereken miktarı bellidir.	Geleneksel bankaların endeks oranları değişim gösterdiği için kredi ödemelerinde farklılıklar meydana gelebilmektedir.
Müşterilere Kullandırılan Fonun Süresi	Fonlar uzun süreli ve yatırım amaçlı finanse edilmektedir.	Kısa süreli ve ticari amaçlı fon kullandırılmaktadır.
Fon Maliyetleri	Özel cari hesaplarda toplanılan fonların bir maliyeti bulunmamaktadır.	Fon kaynaklarının maliyeti bulunmaktadır.
Denetim	Bankalar düzenli olarak denetime tabii tutulmaktadır.	Bankalar düzenli olarak denetime tabii tutulmaktadır.
İktisadi Sistem	İslam dininin esasları temel alınarak, faizsiz bankacılık sistemi oluşturulmuştur.	Kapital iktisat sisteminin gereklilikleri esas alınmaktadır.
Makro Ekonomiye Olan Etkisi	Banka gelirlerinin kayıt altına alınması, devletin gelirlerini de artırmaktadır. Kullandırılan fon reel ekonomiye gittiği için istihdam kapasitesi ve milli geliri artıracak çok sayıda etmenin olumlu etkileneceği belirlenmiştir.	Kredi teminat esasına verildiği için işlemlerin ne kadarının kayıt altında olduğu kontrol edilememektedir. Kullandırılan kredinin ne için kullanıldığı ile ilgili bilgilere ulaşmak mümkün değildir.
Kültürel Açıdan	Globalleşen dünyada bankacılık sistemi kapitalist temelli faiz ile yürümektedir. Bu yüzden katılım bankaları, bankacılık sektörü içinde farklı ve yabancı bir kavram olarak incelenmektedir. Katılım bankaları faizsiz çalışma sistemi ile birlikte İslam dünyasını ekonomiye kazandırmıştır.	Kapitalist düzende bankacılık uygulamalarının temelini faiz sağlamaktadır. Bu yüzden kapitalizmin öz evlatları faizli bankalardır.

Reel Ekonomiye Katkısı	Katılım bankalarının temel ilkesi kâr ve zarara katılma olarak değerlendirilmektedir.	Bankalar topladıkları fonların belirli bir bölümünü reel ekonomiye kazandırmaktadır.
Toplanan Fonların Güvencesi	Katılım bankalarının toplanan fonları Tasarruflar Mevduat Sigorta Fonu'nun güvencesi altındadır.	Geleneksel bankalar aynı katılım bankaları gibi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu güvencesindedir.
Üstlenilen Risk	Katılım bankalarında toplanan fonların reel ekonomide kullanımı esas olduğu ve katılım bankaları ile fon sahipleri arasında yatırım ortaklığı olduğu için risk her zaman mevcuttur.	Geleneksel bankalarda önceden belirlenen oranlarda faiz alınmaktadır. Bu yüzden geleneksel bankacılık sisteminde risk bulunmamaktadır.
Getiri Dağılımı	Yasal bir sınırlama bulunmamaktadır.	Mevduat faizlerinde sınırlama bulunmamaktadır.
Tabi Oldukları Meslek Kuruluşu	Türkiye Bankalar Birliği'nde üye olmak zorundadır.	Türkiye Bankalar Birliği'nde üye olmak zorundadır.

6. FİNANSAL ANALİZ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı, bankacılık sektörü verileri açısından karşılaştırılmaktadır. Geleneksel bankacılık verileri TBB'den, katılım bankacılığı verileri TKBB'den sağlanmıştır. 2017 ve 2020 yıllarına ait verilerin, analiz sonuçları grafiklere aktarılmıştır. Çalışmada Türkiye'ye ait geleneksel ve katılım bankacılığı verileri dikkate alınmıştır.

6.1. Sektörde Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sayılarının Karşılaştırılması

Geleneksel bankacılıkta Mevduat Bankaları, Kalkınma ve Yatırım Bankaları, verileri alınmıştır. Katılım bankacılığında 2017 ve 2018 yıllarında faaliyet gösteren Albaraka Türk Katılım Bankası, Kuveyt Türk Katılım Bankası, Türkiye Finans Katılım Bankası, Vakıf Katılım Bankası ve Ziraat Katılım Bankası şeklinde 5 adet olmaktadır. 2019 yılında Emlak Katılım Bankası ile sayıları 6'ya yükselmiştir.

Tablo 3. Türkiye Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Sektör Sayıları

Yıllar	Geleneksel Banka Miktarı	Katılım Banka Miktarı	Toplam Banka Sayısı	Katılım Bankalarının Sektördeki Payı (%)
--------	--------------------------	-----------------------	---------------------	--

2017	46	5	51	9,80
2018	47	5	52	9,62
2019	47	6	53	11,32
2020	47	6	53	11,32

Kaynak: TBB, TKBB.

Tablo 3'e bakıldığı zaman 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel bankacılık uygulamalarının arttığı gözlemlenmektedir. 2017 ve 2020 yılında geleneksel bankacılık uygulamalarındaki artış, bankacılık sektöründe katılım bankacılığının yerini etkilemiştir. Katılım bankalarında 2019 yılından sonra banka sektöründeki payı 9,62%'den 11,32%'ye yükselmiştir.

6.2. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Aktif Büyüklüklerinin Karşılaştırılması

İşletmelerin büyümesini ve sürdürülebilirliği kâr oranlarının belirlenmesi ile gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan büyüklük göstergeleri farklılık gösterilmektedir. En bilinen ve kabul gören büyüklük hesapları aktif büyüklük, üretim miktarı, yıllık net kar gibi oranlara bakılmaktadır (İskenderoğlu, vd., 2012, s.294).

Tablo 4. Geleneksel Banka ve Katılım Bankalarının Aktif Büyüklükleri

Yıllar	Geleneksel Bankaların Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)	Katılım Bankaları Aktif Büyüklüğü (Milyar TL)	Katılım Bankaları Aktif Büyüklüğü Yıllık Değişim (%)	Geleneksel Bankalar Aktif Büyüklüğü Yıllık Değişim (%)
2017	3.095	160.136	20,5	19,3
2018	3.656	206.806	29,1	18,7
2019	4.201	284.450	37,5	16,2
2020	5.663	437.092	53,7	36,0

Tablo 4'e bakıldığı zaman geleneksel bankaların 2017 ve 2020 yılları arasında aktif büyüklükleri stabil bir şekilde artış göstermiştir. Aynı şekilde katılım bankalarının aktif büyüklüğü 2017 ve 2020 yılları arasında 33,2% şeklinde artmıştır. Katılım bankalarının düzenli şekilde artış göstermesi, geleneksel bankacılık aktif büyüklüğünü etkilemiştir. 2017 ve 2019 yılları arasında aktif büyüklüğü (%) düşüşe

geçmiştir. Fakat 2020 19,8% oranında artış meydana gelmiştir. Bu sayede 4.201 Milyar TL olan aktif büyüklük miktarı, 5.663 Milyar TL'ye yükselmiştir.

6.3. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığının Toplanan Fonlarının Karşılaştırılması

Muhasebe verilerine bakıldığında banka bilançolarında fon kaynakları belirlenen etkenlerden oluşmaktadır. Bunlar aşağıda gösterilmektedir (Çalkılıç, 2022, s.54);

- Mevduatlar,
- Krediler,
- Özkaynaklar ve
- Diğer fonlar kullanılmaktadır.

Banka ve bankacılık uygulamaları küresel alanda ülkelerin ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bankaların, bireyler ve kurumlardan topladığı finansal kaynakları, fon ihtiyacı olan kişilere kaynak oluşturmaktadır.

Tablo 5. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Toplanan Fonlar Değerleri

Yıllar	Geleneksel Bank. Top. Fon. (Milyar TL)	Katılım Bank. Top. Fon. (Milyon TL)	Bankacılık Sektörü Top. Fon. Yıllık Değişimi (%)	Katılım Bank. Top. Fon. Yıllık Değişimi (%)	Katılım Bank. Top. Fon. Sektör Payı (%)	Geleneksel Bank. Top. Fon. Yıllık Değişimi (%)
2017	3.886	105.310	17,8	29,2	5,59	17,16
2018	4.111	137.220	19,3	30,3	6,11	18,57
2019	5.716	215.983	25,6	57,4	6,69	23,33
2020	7.633	322.017	34,5	49,1	8,38	33,12

Tablo 5'e bakıldığında 2017 yılında geleneksel bankacılıkta toplanan fonlar 3.886 Milyar TL'den, 2020 yılında 7.633 Milyar TL'ye yükselmiştir. 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel bankaların toplam fonları sürekli olarak artış göstermiştir. Özellikle 2019 ve 2020 yılları arasında 75%'lik rasyo yakalanmıştır. Katılım

bankalarının toplam fonları 2016 yılından 2020 yılına kadar 32.7% oranında artış göstermiştir

6.4. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklarının Karşılaştırılması

Katılım bankacılığı ve geleneksel bankacılık uygulamalarında öz sermayenin en önemli kalemi özkaynaklar olarak belirtilmektedir. Özkaynaklar, ticari bir işletmede finansal kaynakların artırımı ya da yatırım fonlarında işletme sahiplerine taahhüt edilen maddi miktar olarak belirtilmektedir (Parasız, 2014).

Geleneksel banka ve katılım bankacılığı uygulamalarında, alınan riskler ve oluşabilecek finansal zararların karşılanması, sermayenin öngörüsünde bulunmaktadır. Bu bağlamda bankalar büyük zararlara uğradığı zaman sadece zararı karşılayacak durumda olmak yerine, zarar ile birlikte işleyişini normal bir şekilde sürdürmesi gerekmektedir. Ayrıca bankalar, özkaynaklar ile likidite açığını yeterli bir noktada tutmak istemektedir. Bu sayede kişi ve kişilerin kredi ihtiyaçlarına da karşılık verebilmektedir. Bankacılık sektöründe bankaların kredi kullandırma oranları, özkaynakları ile doğru orantıdadır. Bankacılık sektöründe kredi kullandırma puanı, bankalar açısından önem taşımaktadır. Çünkü kredi puanları ile uluslararası ekonomi piyasasında daha düşük faiz oranları ile borç alabilmektedir (Altıntaş, 2020).

Tablo 6. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Özkaynaklar Değeri

Yıllar	Bankacılık Sektöründe Özkay. (Milyon TL)	Katılım Bank. Özkay. Top. (Milyon TL)	Geleneksel Bank. Özkay. Top. (Milyon TL)	Bankacılık Sektöründe Özkay. Yıllık Değişim %	Katılım Bank. Özkay. Yıllık Değişim %	Katılım Bank. Yıllık Sektördeki Payı %
2017	345.031	13.645	331.386	19,6	20,5	3,8
2018	405.258	16.780	388.478	17,3	23,0	4
2019	470.410	21.762	448.648	16,9	29,7	4,4
2020	571.984	27.603	544.381	22,0	26,8	6,2

Tablo 6'ya bakıldığı zaman bankacılık sektöründeki özkaynaklar oranı 2017 yılında 345.031 milyon TL ile başlayıp, 2020 yılında 571.984 milyon TL'yi bulmuştur. Bu aralıklarda düzenli olarak bankacılık sektöründe özkaynakların toplamı artış göstermiştir. Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı sisteminde özkaynakların toplamı 2017 ve 2021 yıllarında artış stabilitesini korumuştur. Fakat genele bakıldığı zaman katılım bankalarının sayısı geleneksel bankalara oranla düşük olsa da sektördeki payı azımsanmayacak derecededir.

6.5. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Net Karlarının Karşılaştırılması

Ticari işletmelerde belirli periyotlar arasında karlılık oranlarının hesaplaması yapılmaktadır. İşletmenin aylık ya da yıllık performansı bu hesaplamalara göre belirlenebilmektedir. Net kâr oranının bilinmesi de performans analizi içinde yer almaktadır.

Bankacılık sektörü de ticari iş piyasasının içinde bulunmaktadır. Net kâr kavramı; işletmenin bütün masraflarının çıkarıldıktan sonra hizmet ve ürün satışlarından eline kalan miktara denilmektedir. Ticari işletmeler, net kâr oranının yüksek olmasını istemektedir. Net kâr marjı aşağıdaki formül ile hesaplanmaktadır (Sanalan Bilici):

$$\text{Net Kâr Marjı} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Net Satışlar}}$$

Tablo 7. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Net Karları

Yıllar	Geleneksel Bankaları Net Kârı (Milyon TL)	Katılım Bankaları Net Kârı (Milyon TL)	Katılım Bankaları Net Kârı (Yıllık %)	Geleneksel Bankaları Net Kârı (Yıllık %)	Bankacılık Sektörü Net Kârı (Yıllık %)	Katılım Bankaları Sektör Payı (Yıllık %)
2017	56.399	1.583	43,1	29,03	30,9	3,2
2018	57.188	2.123	34,1	8,05	9,0	4,0
2019	51.072	2.438	14,8	14,10	-8,4	5,0
2020	63.683	3.716	52,4	18,79	22,3	6,2

Tablo 7’de bankacılık sektöründe geleneksel ve katılım bankalarının net kâr oranları verilmektedir. Geleneksel banka uygulamalarının yıllık kâr oranı 2017 yılında 56,399 milyon TL’den 2020 yılının sonunda 63.683 milyon TL’ye çıkmıştır. Fakat 2018 yılı ve 2019 yılları arasında geleneksel bankacılık uygulamalarında 6.116 milyon TL düşüş meydana gelmiştir. Fakat 2020 yılındaki 18,79%’luk artış ile tolere edilmiştir. Katılım bankalarına bakıldığı zaman bankacılık sektöründe yıllık net kâr oranı dalgalı bir yapı göstermektedir. 2017 yılında yıllık net kâr oranı 43,1% iken 2019 yılında yıllık net kâr oranı 14,10% ve 2020 yılında 18,79% olarak belirlenmiştir.

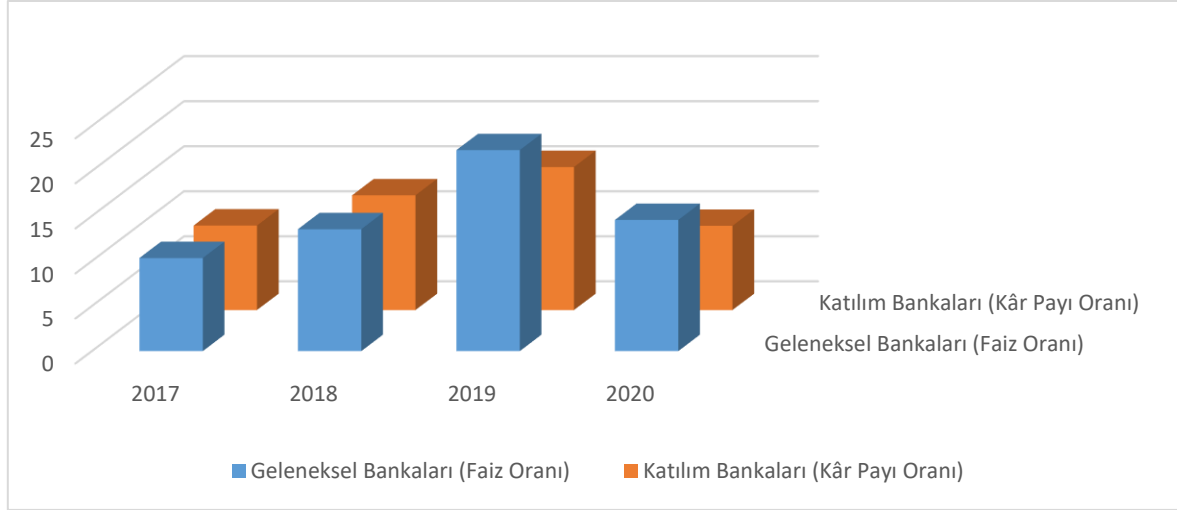
6.6. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Kar Payı ve Faiz Oranlarının Karşılaştırılması

Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı yıllık raporlarına göre elde edilen faiz ve kâr payı verileri Tablo 18’de gösterilmektedir.

Tablo 8. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Faiz ve Kar Payı

Yıllar	Geleneksel Bankaları Faiz Değeri (%)	Yıllık (%)	Katılım Bankaları Kâr Payı Değeri (%)	Yıllık (%)
2017	10,33	0,65	9,38	-0,39
2018	13,53	3,36	12,74	3,20
2019	22,31	3,14	15,88	8,78
2020	14,56	-6,53	9,35	-7,75

Yukarıdaki tabloda geleneksel bankaların faiz, katılım bankalarının kâr payı oranları verilmektedir. Tablo incelendiği zaman geleneksel bankaların faiz oranları 2017 ve 2020 yılları arasında katılım bankacılığında daha yüksektir. Geleneksel banka ve katılım bankalarının uygulamalarında faiz ve kâr payı oranlarının dalgalı bir yapı gösterdiği görülmektedir.

Şekil 1. Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Faiz ve Kâr Payı Oranlarının Karşılaştırılması

Şekil 12’de geleneksel banka ve katılım banka uygulamalarının müşterilerine karşı belirlediği 2017 ve 2020 yılları arasındaki verileri gösterilmektedir. Katılım bankalarının kâr payı oranlarının büyük bir çoğunluğu üretim desteği ile sağlanmaktadır. Geleneksel bankacılık uygulamalarında faiz uygulamalarında krediler dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda kâr payı ve faiz oranları birbirine benzer rasyolar sağlamaktadır (TBB, TKBB).

7. SONUÇ

Katılım bankaları, günümüzde mali sektör içinde hem klasik bankaların yaptıkları birçok bankacılık faaliyetlerinde hem de finansal kiralama, sigortacılık gibi diğer ticari faaliyetlerde bulunmaktadır. Yani, katılım bankaları, kendi prensiplerine ters düşmemek koşuluyla, geleneksel bankaların yaptıkları hemen hemen tüm işlemleri farklı yöntemlerle yapmaktadırlar. Bu tür bankacılığın temel amacı; faizsiz finansman esasları çerçevesinde, faiz hassasiyeti olan kesimlerin yastık altında kalan atıl sermayelerini, milli ekonomiye kazandırmaktır. Klasik bankacılık işlemlerini yaparlarken faiz yerine kar – zarar ortaklığını esas almaları nedeniyle, literatürde bu tür bankacılık modeline faizsiz bankacılık modeli denilmektedir. Faizle ilgili olmayan hemen hemen tüm bankacılık hizmetlerini farklı usullerle yapan bu tür kuruluşlar, bir bakıma bankaların alternatifi, bir

bakıma da bankaların yaptıkları faize dayanan kimi işleri yapamadıkları için onları tamamlayan ve finans sektörüne derinlik ve çeşitlilik kazandıran kuruluşlardır.

Geleneksel bankacılıkta ise, oranı önceden belirlenmiş faiz karşılığında mudilerden toplanan mevduatlar, bankanın belirlediği faiz oranı üzerinden, fon ihtiyacı olanlara kredi şeklinde kullanılmaktadır. Katılım bankacılığını, geleneksel bankacılıktan ayıran en önemli husus, faiz yerine katılım payı sağlamasıdır. Katılımcıların faaliyet sonuçlarına katılmasını öngören bu sistem, faizsiz bankacılık olarak da bilinmektedir. Buradaki temel amaç; tasarruflarını kullandırmaları karşılığında faiz almak istemeyen tasarruf sahiplerinin sermaye birikimini, etkin bir şekilde ekonomiye kazandırmaktır.

Çalışma kapsamında 2017 ve 2020 yılları arasında faaliyet gösteren katılım bankalarının sayısı 6; geleneksel bankaların sayısı 47 olarak belirlenmiştir. Fakat geleneksel bankaların sayısı 2018 yılında 46'dan 47'ye; katılım bankalarının sayısı 2019 yılında 5'ten 6'ya yükselmiştir. Geleneksel bankaların şube ve personel sayısı, katılım bankaları ile karşılaştırıldığı zaman hacmi oldukça büyüktür. Fakat 2017 ve 2020 yılları arasında geleneksel bankalarda görev alan personel sayıları düzenli bir şekilde azalmaktadır. Katılım bankaları verilerine bakıldığında 2017 ve 2020 yılları arasında personel sayılarının düzenli olarak arttığı tespit edilmiştir.

Geleneksel ve katılım bankalarının aktif büyüklüğü, özkaynakları, net kârları, kullandırılan fon oranlarının 2017 ve 2020 yılları arasında düzenli olarak arttığı gözlemlenmiştir. Bankacılık sektöründe geleneksel bankaların söz konusu kavramların sektör payının çoğunluğunun oluşturulduğu görülmektedir. Katılım bankalarının kâr payı oranı, geleneksel bankaların faiz oranları altında kaldığı gözlemlenmiştir. Geleneksel ve katılım bankalarının sermaye oranları birbiri ile benzerlik göstermektedir. Fakat aktif rasyolarında geleneksel bankalar, katılım bankalarından daha önde yer almaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan katılım bankaları ve geleneksel bankaların karşılaştırması, seçilen rasyolara göre kesin olarak belirlenememiştir. Çünkü her iki bankacılık uygulamalarının sonuçları arasında büyük bir farklılık tespit edilmemiştir. Benzer şekilde araştırmaya konu olan geleneksel bankalar ile katılım bankalarının her ikisinde de performans göstergesi olarak seçilen kriterlerin tamamında en başarılı performansı gösteren banka türü olmamıştır. Ancak her iki banka türünde sermaye yeterliliğinin birbirine çok yakın seyir izlediği, özkaynaklar/toplam aktifler, toplam krediler/toplam aktifler, toplam krediler/toplam mevduatlar, aktif kârlılığı oranlarında, katılım bankalarının tüm yıllarda geleneksel bankaların gerisinde kaldığı, toplam mevduatlar/toplam aktifler, alınan krediler/toplam aktifler oranlarında ise geleneksel bankaların tüm yıllarda katılım bankalarından daha düşük oranlara sahip olduğu görülmektedir.

Çalışma kapsamında Türkiye’de 2017 ve 2020 yılları arasında katılım bankaları ve geleneksel bankaların performansları karşılaştırılmıştır. Belirlenen yıllar arasında elde edilen verilere göre her iki bankacılık uygulamalarının büyüme gösterdiği gözlemlenmiştir. Katılım bankalarının yatırım uygulamaları üzerinde kâr payı oranlarını yükseltecek stratejilerin uygulanması, katılım bankalarının hacminin artmasını sağlayacaktır.

Konu ile ilgili gelecek çalışmalara yönelik olarak; daha kapsamlı, geniş örneklem ve tarih aralığını esas alacak nitelikte araştırmalar yapılabilir. Bunun yanında geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı uygulamalarını farklı açılardan ele alacak düzeyde, karşılaştırmalı ve çeşitlilik içeren çalışmalar da yapılabileceği ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

Akın, F. (Ed.) (2018). *Bankacılığa Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.

- Apan, M, İslamoğlu, M. (2019). Determining the relationship between non-performing loans, economic growth, and asset size: An application in Turkish Participation Banking Sector. *Afro Eurasian Studies*, 8 (1), 106-123. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/afes/issue/44214/494510>
- Argunhan, H. (2022). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Katılım Bankaları İle Mevduat Bankalarının Topsis Yöntemiyle Analizi ve Karşılaştırılması*. Kayseri Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, Y. (2015). Keynes’in Parasal Faiz Teorisi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 207-224.
- Conard, J.W. (1959). *An Introduction to the Theory of Interest*, University of California Press, Berkeley and Los Angeles.
- Coşkun, M. (2006). Editör: Nurhan Aydın (Ed.), *Bankacılık Uygulamaları*. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Coşkun, N., Ardor, H. N., Çermikli, H., Eruygur, O., Öztürk, F., Tokathoğlu, İ., Aykaç, G. ve Dağlaroğlu, T. (2012). Türkiye’de Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı, Firma Davranışları ve Rekabet Analizi. *Türkiye Bankalar Birliği*, 280.
- Çalkılıç, F. (2022). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankacılık Performanslarının Karşılaştırılması*. Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, Z. (2018). Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Finansal Problemlerin Çözümünde Girişim Sermayesi Fonlarının Önemi ve Rolü: Katılım Bankacılığına Yeni Bir Model Önerisi.
- Erol, H. M. (2006). *Dünyada ve Türkiye’de Bankacılık Sektörünün Gelişimi ve Türkiye’de Kamu Bankalarının Yeniden Yapılandırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Erol, İ. ve Erol, D. E. (2013). *Para-Banka Teori ve Politika* (1st ed.). Orion Kitabevi.
- Gül, M. E. (2013). *Faizsiz Bankacılıkta Risklere Karşı Aktif ve Pasif Yönetimi: Türkiye Katılım Bankaları Üzerine Bir Uygulama*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- İskenderoğlu, Ö., Karadeniz, E. ve Atioğlu, E. (2012). Türk Bankacılık Sektöründe Büyüme, Büyüklük ve Sermaye Yapısı Kararlarının Karlılığa Etkisinin Analizi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(1), 291-311.
- Karakaş İşcan, H. (2019). *Bireysel Müşterilerin Kredi Kullanımlarında Katılım Bankalarını Tercih Etme Sebepleri*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı, Bankacılık ve Finans Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Kazgan, G. (2006). *İktisadi Düşünce: veya Politik İktisadın Evrimi*, 12. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kettell, B. (2011). *The Islamic Banking and Finance Workbook: Step-by-Step Exercises to Help You Master the Fundamentals of Islamic Banking and Finance*. John Wiley Publisher.
- Khan, M. S. (1986). Islamic interest-free banking: a theoretical analysis. *Staff Papers*, 33(1), 1-27.
- Kılıç, H. (2008). *Türkiye’de KOBİ Bankacılığı Kapsamında KOBİler’e Verilen Finansal Destekler (Entegre Çözüm Modeli)*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kodra, A. (2018). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Ekonomiye Etkileri*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans Enstitüsü, Finans Anabilim Dalı, Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı, Yüksek Lisans Tezi.
- Lone, F. A. (2016). *Islamic Banks and Financial Institutions: A Study of Their Objectives and Achievements*. Palgrave Macmillan UK.
- Mutluçağ, R. E. (2016). *Katılım Bankalarının Gelişimi ve Kar Payı Oranlarının Faiz Oranları ile Karşılaştırılması*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Özulucan, A. ve Özdemir, F. S. (2010). *Katılım Bankacılığı. Muhasebe Organizasyonu, Uygulamalar, Finansal Tablolar & Bağımsız Denetim*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Parasız, İ. (2014). *Modern Bankacılık Teori ve Uygulama*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Paya, M. (2007), *Para Teorisi ve Para Politikası*, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul.

- Şimşek, B. (2019). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye Ekonomisine Katkıları*. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Terzi, H., Apan, M., Atar, A., ve Şahin, H. (2019). *Bireysel Müşterilerin Katılım Bankalarını Tercih Etme Tutumlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Kültürlerarası Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Türkiye ve Avrupa Örneği*. Türkiye 282 Katılım Bankaları Birliği TKBB (Ed.), TKBB Yayınları, Yayın No:11. Katılım Finansmanında Yeni Yaklaşımlar -II- (pp. 165–200). TKBB Yayınları.
- Yıldız, S. (2019). *Katılım Bankaları ve Mevduat Bankaları Arası Rekabet Analizi*. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Bankacılık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.